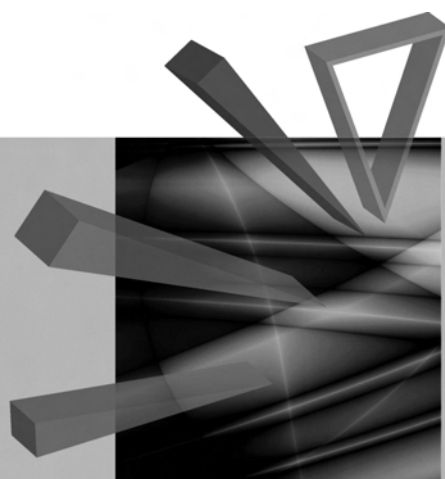

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

244

Problemy rozwoju regionalnego

Redaktorzy naukowi
Elżbieta Sobczak
Andrzej Raszkowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Piotr Bury, Beata Filipiak, Tadeusz Grabiński, Anna Malina, Danuta Stawasz,
Edward Stawasz, Eugeniusz Wojciechowski

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Aleksandra Śliwka

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon,
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-229-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Klasyfikacja dynamiczna europejskiej przestrzeni regionalnej ze względu na poziom identyfikatorów innowacyjności typu Output	15
Marek Szajt: Zmiana pozycji innowacyjnej regionów w rozszerzającej się Unii Europejskiej	29
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innowacyjność a rozwój regionalny – model miękki	39
Katarzyna Widera: Analiza porównawcza poziomu innowacyjności regionów	48
Elżbieta Sobczak: Statystyczna analiza pracujących według intensywności działalności B+R w państwach Unii Europejskiej.....	56
Malgorzata Markowska: Klasyfikacja unijnych regionów ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie Output)	66
Dariusz Głuszczuk: Regionalny system innowacji – ujęcie definicyjne i modelowe (dyskusje na gruncie teorii).....	81
Andrzej Sztando: Ocena systemów wdrażania regionalnych strategii innowacji – raport z badań.....	90
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: Ocena pozycji polskich regionów ze względu na inteligentną specjalizację w europejskiej przestrzeni z wykorzystaniem klasyfikacji rozmytej.....	102
Anna Beata Kawka: Wpływ jakości kapitału ludzkiego na rozwój regionalny	114
Iwona Skrodzka: Kapitał intelektualny a poziom rozwoju gospodarczego polskich województw – model miękki	124
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regionalne zróżnicowanie kapitału intelektualnego przedsiębiorstw w Polsce	136
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: Rola ekoinnowacji w procesie zrównoważonego rozwoju regionu	147
Katarzyna Szymańska: Innowacyjność regionu jako narzędzie kształtujące kulturę organizacyjną MSP.....	158
Łukasz Mamica: Wzornictwo przemysłowe jako sektor przemysłów kreatywnych.....	168
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Łańcuchy dostaw w kształtowaniu innowacyjności regionów Polski zachodniej.....	178
Patrycja Zwiech: Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju województwa zachodniopomorskiego.....	190

Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Wsparcie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju województwa łódzkiego.....	201
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Instrumenty finansowe wspierające innowacyjność przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego w świetle badań empirycznych.....	211
Marek Obrębalski: Współczesne problemy polityki regionalnej Unii Europejskiej i Polski.....	218
Bogdan Leszkiewicz: Strategie Unii Europejskiej w zakresie polityki regionalnej.....	228
Tomasz Dorożyński: Polityka spójności Unii Europejskiej a gospodarka lokalna i regionalna.....	236
Ewa Kusideł: Wpływ polityki spójności na konwergencję wewnętrzną w Polsce	246
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Analiza porównawcza województw Polski ze względu na wykorzystanie środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w latach 2007–2010	257
Mariusz Wiśniewski: Regionalne zróżnicowanie absorpcji unijnego wsparcia dla polskiej wsi.....	266
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE i JASPERS na rzecz wzrostu gospodarczego	278
Alojzy Zalewski: Rynkowe uwarunkowania konkurencji terytorialnej w świetle inwestycji rzeczowych	290
Małgorzata Leśniak-Johann: Uwarunkowania konkurencji i współpracy w kontekście rozwoju turystyki na pograniczu dolnośląsko-saksońskim. Zarys problemu	300
Emilia Bogacka: Współpraca w zakresie bezpieczeństwa publicznego na obszarze nadgranicznym Polski z Niemcami	312
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Karkonoskie parki narodowe (Karkonoski Park Narodowy i Krkonošský Národní Park) a rozwój transgranicznej przestrzeni regionalnej	321
Anna Malina, Dorota Mierzwa: Analiza porównawcza sytuacji makroekonomicznej Polski i krajów ościennych w okresie 20 lat przemian gospodarczych.....	330
Zbigniew Piepiora: Występowanie katastrof naturalnych w Europie i międzynarodowa współpraca w zakresie przeciwdziałania ich skutkom.....	342
Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju regionów basenu Morza Śródziemnego	357
Adam Dąbrowski: Globalizacja a regionalizm	366
Krzysztof Malik: Wybrane metody oceny polityki rozwoju regionu.....	374
Dorota Rynio: Regiony problemowe wobec nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce	394

Piotr Rzeńca: Parki tematyczne jako czynnik rozwoju gospodarki. Identyfikacja zjawiska.....	405
Renata Lisowska: Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionach zmarginalizowanych na przykładzie województwa łódzkiego.....	416
Aleksandra Koźlak: Transport jako czynnik rozwoju regionalnego	425
Adam Przybyłowski: Inwestycje transportowe w województwie dolnośląskim w aspekcie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju	435
Paweł Andrzejczyk: Znaczenie logistyki zwrotnej dla zrównoważonego rozwoju regionu	450
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Wojewódzkie planowanie przestrzenne – istota, możliwości i ograniczenia.....	460
Andrzej Raszkowski: Wybrane aspekty orientacji marketingowej jednostek terytorialnych.....	470
Krzysztof Wiktorowski: Tożsamość regionalna i lokalna jako element zrównoważonego rozwoju regionu zachodniopomorskiego	480
Jan Polski: Efekty zewnętrzne w marketingu urbanistycznym	491
Danuta Stawasz: Regionalne zróżnicowania rozwoju polskich regionów po 10 latach funkcjonowania samorządu terytorialnego	501
Beata Bal-Domańska: Klasyfikacja podregionów Polski szczebla NUTS-3 ze względu na poziom rozwoju gospodarczego	509
Łukasz Mach: Zastosowanie metod wielowymiarowej analizy do oceny potencjału rozwojowego regionów.....	520
Grażyna Karmowska: Porównanie rozwoju subregionów województwa zachodniopomorskiego w latach 1999–2007	530
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stymulowanie zrównoważonego rozwoju w regionie zachodniopomorskim przy wykorzystaniu dobrych praktyk.....	542
Maria Kola-Bezka: Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju regionu w świetle wyników badania ankietowego mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego	552
Joanna Kosmaczewska: Przedsiębiorczość jako stymulanta turystycznego rozwoju obszarów wiejskich.....	563
Sandra Misiak: Aktywność zawodowa kobiet w województwie zachodniopomorskim	573
Agnieszka Skowronek-Grądział: Analiza porównawcza obszarów wiejskich w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska	582
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analiza zróżnicowania przestrzennego wydatków na usługi z zakresu oświaty i wychowania w Polsce	594
Anna Majchrzak: Ocena sytuacji finansowej powiatów województwa wielkopolskiego z wykorzystaniem metody Warda	602
Marian Maciejuk: Struktura pomocy publicznej dla przedsiębiorców w Polsce w latach 2006-2009	612

Tomasz Kołakowski: Pomoc publiczna udzielona przez dolnośląskie samorządy podmiotom gospodarczym – dynamika i rodzaje wsparcia.....	623
Andrzej Wasiak: Restrukturyzacja w PKP na przykładzie PKP Energetyka SA	636
Monika Murzyn-Kupisz: Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego a efekty mnożnikowe w gospodarce lokalnej i regionalnej.....	645
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Wykorzystanie wielowymiarowej analizy dyskryminacyjnej do grupowania wspólnot mieszkaniowych	658
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Działalność eksportowa spółek z udziałem kapitału zagranicznego – regionalne zróżnicowania w Polsce.....	668

Summaries

Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Dynamic classification of the European regional space regarding the level of Output innovation identifiers	28
Marek Szajt: Change in the innovative position of regions in the enlarging European Union.....	38
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innovation and regional development – the soft model	47
Katarzyna Widera: Comparative analysis of the level of innovation in regions.....	55
Elżbieta Sobczak: Statistical analysis of workforce by the intensity of R&D activity in EU countries	65
Malgorzata Markowska: EU regions classification by the dynamics of innovation characteristics (regarding Output)	80
Dariusz Głuszczyk: Regional innovation system – the definitive and the model approach (theoretical discussions).....	89
Andrzej Sztando: Assessment of the regional innovation strategies implementation systems – a study report.....	101
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: The assessment of Polish regions with regard to smart specialization in European space applying fuzzy classification.....	113
Anna Beata Kawka: The influence of human capital quality on regional development.....	123
Iwona Skrodzka: Intellectual capital influence and the level of economic development in Polish regions – the soft model.....	135
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regional differentiation of enterprise intellectual capital in Poland.....	146
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: The role of eco-innovation in the process of sustainable development of a region.....	157

Katarzyna Szymańska: Region innovativeness as a tool shaping the organisational culture of SMEs.....	167
Lukasz Mamica: Industrial design as a sector of creative industries.....	177
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Supply chain in shaping the innovativeness of Western Poland regions	189
Patrycja Zwiech: The importance of human capital in the development of West Pomeranian Voivodeship	200
Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Support for the innovativeness of small and medium-sized enterprises in the development of Łódź Voivodeship.....	210
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Financial instruments supporting the innovativeness of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship in the light of empirical research	217
Marek Obrębalski: Contemporary problems of the regional policy of the European Union and Poland	227
Bogdan Leszkiewicz: Strategies of the European Union regional policy	235
Tomasz Dorożyński: The role of EU cohesion policy in regional and local economy.....	245
Ewa Kusidel: The impact of the cohesion policy on the internal convergence in Poland	256
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Comparative analysis of Polish Nuts 2 level regions from the point of view of the level of using European funds from the European Regional Development Fund for the period between January 2007 and June 2010	265
Mariusz Wiśniewski: Regional diversification of EU support absorption for Polish rural areas.....	277
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE and JASPERS for economic growth.....	289
Alojzy Zalewski: Market determinants of territorial competition in the light of material investments.....	299
Małgorzata Leśniak-Johann: Conditions of the cooperation and competition in tourism in Saxony–Lower Silesian borderland. Selected problems.....	311
Emilia Bogacka: Cooperation in the area of public safety in the Poland–Germany borderland.....	320
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Giant Mountains national parks (KPN and KRNAP) and the development of cross-border regional space	329
Anna Malina, Dorota Mierzwa: A comparative analysis of macroeconomic situation in Poland and neighbouring countries in the 20-year period of structural changes	341
Zbigniew Piepiora: The occurrence of natural disasters in Europe and the international cooperation in the field of counteracting their results	356

Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Determinants of social and economic development of the Mediterranean basin regions.....	365
Adam Dąbrowski: Globalization and regionalization.....	373
Krzysztof Malik: Chosen methods of regional development policy evaluation	393
Dorota Rynio: Problem regions in the face of a new paradigm of the regional policy in Poland	404
Piotr Rzeńca: Theme parks as a factor in the development of economy. An identification of the phenomenon	415
Renata Lisowska: The determinants of SME growth in marginalized regions illustrated with the example of Łódź Voivodeship	424
Aleksandra Koźlak: Transport as a factor of regional development	434
Adam Przybyłowski: Transport investments in Lower Silesian Voivodeship in the context of sustainable development strategy	449
Paweł Andrzejczyk: The significance of reverse logistics for balanced region development.....	459
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Voivodeship spatial planning – the essence, opportunities and constraints.....	469
Andrzej Raszkowski: Selected aspects of the marketing orientation of territorial units	479
Krzysztof Wiktorowski: Regional and local identity as an element of sustainable development of the West Pomeranian region.....	490
Jan Polski: External effects in urban marketing.....	500
Danuta Stawasz: Regional differences in the development of Polish regions after the establishment of territorial self-government	508
Beata Bal-Domańska: Classification of Polish sub-regions (NUTS-3) by economic development level	519
Łukasz Mach: Application of the methods of multidimensional comparative analysis as a basis for parameters assignment of development potential of regions.....	529
Grażyna Karmowska: A comparison of the development of the subregions of West Pomeranian Voivodeship in 1999-2007.....	541
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stimulating sustainable development in West Pomeranian Voivodeship by using good practices.....	551
Maria Kola-Bezka: Entrepreneurship as a factor of regional development on the basis of the survey results of the residents of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship	562
Joanna Kosmaczewska: Entrepreneurship as a stimulus to tourism development in rural areas	572
Sandra Misiak: Professional activity of women in West Pomeranian Voivodeship.....	581
Agnieszka Skowronek-Grądział: A comparative analysis of rural areas in the field of environment protection infrastructure	593

Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analysis of spatial differentiation of expenditure on education in Poland.....	601
Anna Majchrzak: Financial standing of counties in Greater Poland Voivodeship assessed with Ward's method.....	611
Marian Maciejuk: The structure of public aid for entrepreneurs in Poland in the period 2006-2009.....	622
Tomasz Kołakowski: Public aid granted to economic entities by Lower Silesian self-governments – dynamics and types of support.....	635
Andrzej Wasiak: Restructuring in PKP illustrated by the case of PKP Energetyka SA.....	644
Monika Murzyn-Kupisz: Activities aimed at preservation of cultural heritage and multiplier effects in the local and regional economy.....	657
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Using the multidimensional discriminant analysis for grouping housing cooperatives.....	667
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Export activity of companies with foreign capital – regional differences in Poland.....	677

Anna Malina, Dorota Mierzwa

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ANALIZA PORÓWNAWCZA SYTUACJI MAKROEKONOMICZNEJ POLSKI I KRAJÓW OŚCIENNYCH W OKRESIE 20 LAT PRZEMIAN GOSPODARCZYCH

Streszczenie: W artykule przedstawiono analizę ścieżki rozwoju przebytej przez Polskę oraz kraje sąsiadujące w latach 1990–2010. Zbadano również podobieństwa i różnice w kształtowaniu się sytuacji makroekonomicznej tych krajów w badanych latach. Na podstawie pięciokątą stabilizacji makroekonomicznej przedstawiono różnice w kształtowaniu się podstawowych wskaźników makroekonomicznych analizowanych krajów w wybranych latach badanego okresu. Efektywność gospodarek tych krajów weryfikowano za pomocą wskaźnika stabilizacji makroekonomicznej (PSM). Wyniki analizy wskazują na zróżnicowany przebieg ścieżki wzrostu PKB w tych krajach, mimo że kraje te przechodziły podobne fazy wzrostu. Okres recesji w Polsce trwał wyjątkowo krótko, co pozwoliło na bardzo szybkie wejście na ścieżkę przyspieszonego wzrostu gospodarczego. Ukrainie, mimo długotrwałej recesji transformacyjnej, udało się zmniejszyć dystans rozwojowy dzielący ją od Polski i innych krajów postsocjalistycznych należących obecnie do UE.

Słowa kluczowe: wzrost gospodarczy, pięciokąt stabilizacji gospodarki, wskaźnik stabilizacji makroekonomicznej.

1. Wstęp

Ostatnia dekada XX wieku to okres zapoczątkowania istotnych przemian gospodarczych, politycznych i ustrojowych w krajach postsocjalistycznych, początek XXI wieku zaś to przemiany strukturalne związane z przygotowaniem tych krajów do włączenia ich do Wspólnoty Europejskiej.

Celem referatu jest analiza ścieżek wzrostu i ocena sytuacji gospodarczej Polski na tle wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej w latach 1990–2010. Do analizy wybrano kraje sąsiadujące z Polską, mianowicie¹: Niemcy, Czechy, Sło-

¹ W analizie nie uwzględniono sąsiadującej z Polską Białorusi ze względu na trudności z uzyskaniem porównywalnych danych z oficjalnych i dostępnych źródeł. Z kolei porównywanie ze stosunkowo jednorodnymi i małymi państwami bardzo rozległej powierzchniowo i zróżnicowanej w poszczególnych regionach pod względem gospodarczym Rosji mogłoby zaburzyć wnioski z tej analizy. Samego zaś obwodu kaliningradzkiego nie można było uwzględnić, bo nie stanowi on wyodrębnionej jednostki

wację, Ukrainę, Litwę, a także dalej położoną Łotwę. Wszystkie kraje z wyjątkiem Ukrainy są obecnie członkami Unii Europejskiej. Uwzględnienie w analizie Niemiec ma dodatkowe znaczenie, pozwoli bowiem na porównanie sytuacji gospodarczej w krajach, które przeszły transformację gospodarczą i ustrojową w latach 80. i 90. ubiegłego stulecia, z sytuacją makroekonomiczną i fazami wzrostu gospodarki Niemiec w stosunkowo długim przedziale czasowym.

W analizie obok tempa wzrostu gospodarczego badano stabilność gospodarek poszczególnych krajów, posługując się „wskaźnikiem stabilizacji makroekonomicznej”. Wskaźnik ten oparty jest na kilku podstawowych wskaźnikach makroekonomicznych. Różnice w kształtowaniu się podstawowych wskaźników w analizowanych krajach w ostatnich 20 latach zobrazowano graficznie za pomocą pięciokąta stabilizacji makroekonomicznej.

Dane będące podstawą prowadzonych analiz pochodziły z Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Europejskiego Banku Centralnego, Międzynarodowej Organizacji Pracy, Ministerstwa Finansów Ukrainy, Narodowego Banku Litwy i Narodowego Banku Łotwy, a także publikacji OECD.

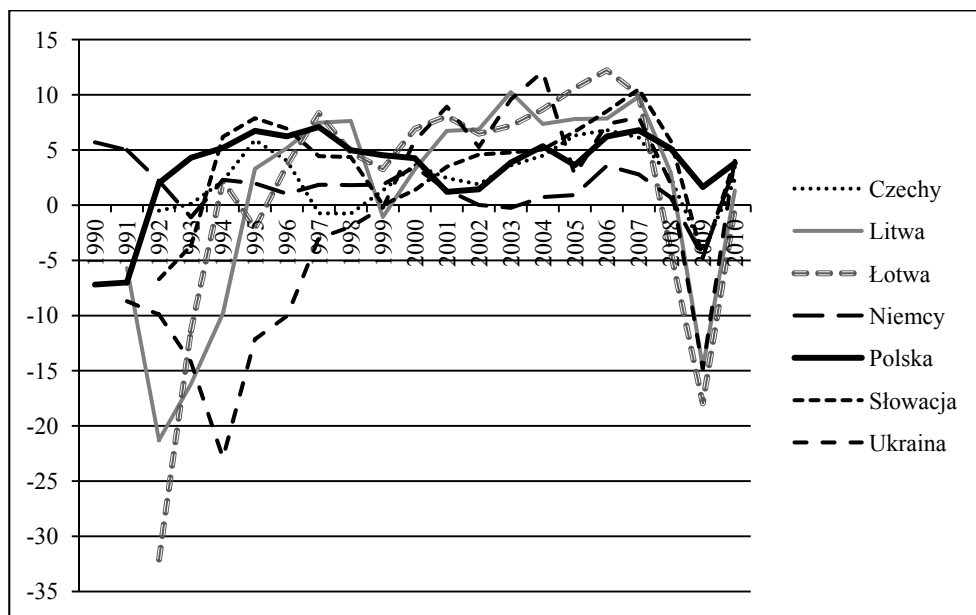
2. Dynamika wzrostu gospodarczego w badanych krajach

Wzrost gospodarczy rozumiany jest jako *proces rozszerzania zdolności produkcyjnych gospodarki narodowej lub powiększanie się zdolności danego kraju do produkcji dóbr i usług zaspokajających potrzeby* i obrazuje zmiany ilościowe [Popularna Encyklopedia Powszechna 2009]. Jego następstwem może być *rozwój gospodarczy*, rozumiany jako *jakościowe i strukturalne zmiany w gospodarkach narodowych, obejmujące postęp techniczny i technologiczny, doskonalenie systemu powiązań wewnątrzgospodarczych i powiązań z gospodarką światową, wzrost poziomu kwalifikacji siły roboczej, zmiany struktury gospodarki zmierzające do jej unowocześnienia, wzrost poziomu efektywności w skali mikro-i makroekonomicznej, pojawianie się nowych produktów i doskonalenie jakości już produkowanych* [Woźniak 2004, s. 10]. Rozwój jest więc procesem długofalowym, dotyczącym ogółu struktur społeczno-gospodarczych i warunków życia społeczeństwa, a jego zmiany ilościowe odzwierciedlają wskaźniki wzrostu gospodarczego. Wzrost gospodarczy nie zawsze implikuje rozwój, natomiast dla rozwoju konieczne jest osiągnięcie wzrostu.

Ze względu na dostępność danych najczęściej wykorzystywanym syntetycznym miernikiem poziomu wzrostu gospodarczego jest produkt krajowy brutto (PKB). *Tempo wzrostu gospodarczego* w danym okresie jest określane jako stosunek przyrostu PKB w tym okresie do PKB na początku danego okresu.

Dynamikę wzrostu gospodarczego w badanych krajach w okresie 1990–2010 przedstawiono na rys. 1.

państwowej. Co do Łotwy, to dodanie jej do analizy miało na celu pokazanie podobieństw między rozwojem gospodarek Litwy i Łotwy (tak jak do pewnego czasu miało to miejsce w przypadku Czech i Słowacji).

Rys. 1. Dynamika wzrostu PKB (%) w analizowanych krajach w latach 1990–2010

Źródło: opracowanie własne.

Porównując ścieżki wzrostu gospodarczego analizowanych krajów w dwóch ostatnich dekadach, zauważamy, że początek lat 90. to okres zróżnicowanego tempa zmian PKB w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. W takich krajach, jak: Litwa, Łotwa, Polska, Słowacja, Czechy, obserwujemy bardzo duże przyspieszenie gospodarcze (wzrost PKB na poziomie nawet kilkunastu procent rocznie). Jedynie Ukraina w tym czasie przeżywa regres gospodarczy. Dla Niemiec jest to okres spowolnienia wzrostu gospodarczego (zjednoczenie Niemiec Wschodnich i Zachodnich). Po roku 1993 w Niemczech obserwujemy powolny wzrost gospodarczy (średnio około 2% rocznie).

Rok 1995 wskazuje na pewną stabilizację gospodarek badanych krajów (tempo wzrostu PKB na poziomie od 3,3% na Litwie do 7,9% na Słowacji), jedynie na Łotwie zaobserwowano bardzo duże przyspieszenie tempa wzrostu w 1994 r. Nieznacznie słabnie, ale następne lata znów wskazują na przyspieszenie tempa wzrostu PKB na Łotwie. Ukraina nadal przechodzi fazę recesji gospodarczej, która trwa do 1998 r.

Kolejne lata (1995–2002) to nieco spowolnione, ale na ogół dodatnie tempo wzrostu PKB w analizowanych krajach. W 2003 r. wszystkie kraje, z wyjątkiem Niemiec, wykazują wzrost gospodarczy na poziomie od 4 do 10% (najwyższy na Litwie: 10,2%). Fakt ten nie dziwi, jest to bowiem rok poprzedzający włączenie badanych krajów (poza Ukrainą) do struktur UE.

Następne lata (2004–2007) można określić jako wysoki wzrost gospodarczy w badanych krajach, na poziomie średnim 6–8% rocznie. Łotwa wykazuje w tym czasie mocno przyspieszone tempo wzrostu (10–12% rocznie).

Lata 2008–2009 przynoszą widoczny spadek tempa wzrostu gospodarczego we wszystkich analizowanych krajach (wpływ światowego kryzysu gospodarczego). Rok 2009 przynosi ujemny przyrost PKB we wszystkich badanych krajach, z wyjątkiem Polski. Najsilniejszy spadek (18%) wystąpił na Łotwie, a także Ukrainie i Słowacji (14,7%).

Polska, począwszy od 1992 r., wykazywała umiarkowane tempo wzrostu gospodarczego (średnio 5–6% rocznie), zatem skutki kryzysu w 2009 r. nie wpłynęły tak drastycznie na załamanie gospodarcze, jak na Litwie czy Łotwie. Polska była jedynym krajem spośród badanych, gdzie przyrost PKB w 2009 r. był dodatni (1,7%).

Ostatni badany rok pokazuje odwrócenie tej niekorzystnej tendencji. Przyrost PKB jest dodatni we wszystkich analizowanych krajach. Wyjątek stanowi jedynie Łotwa, gdzie nie odnotowano wzrostu PKB w stosunku do 2008 r. (spadek o 0,3%). Należy mieć nadzieję, że było to krótkotrwałe załamanie gospodarcze, a następne lata przyniosą stabilizację gospodarki i trwałe wzrost gospodarczy.

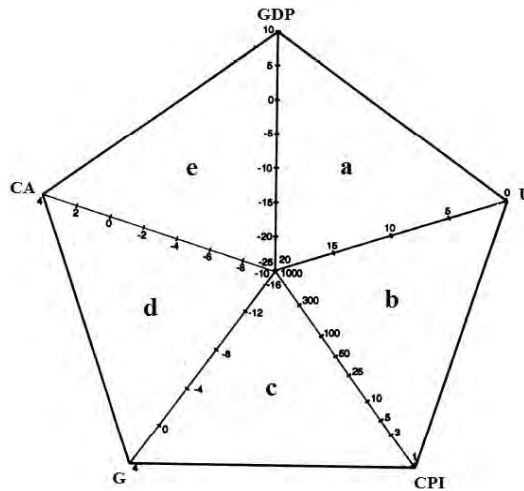
Zaznaczyć jednak należy, że PKB (także jego względny przyrost) jest syntetycznym miernikiem wzrostu gospodarczego. Na podstawie zmian PKB nie możemy stwierdzić, jakie czynniki sprzyjają wzrostowi gospodarczemu w danym kraju, a jakie hamują ten wzrost w dłuższej perspektywie. Dlatego też w dalszej analizie wykorzystany zostanie *wskaźnik stabilizacji makroekonomicznej*, uwzględniający w swej konstrukcji kilka podstawowych i najważniejszych wskaźników makroekonomicznych.

3. Pięciokąt stabilizacji makroekonomicznej

Ocenę ogólnej kondycji gospodarek wybranych krajów można przedstawić za pomocą porównania najważniejszych wskaźników makroekonomicznych, obrazujących stopień realizacji celów wyznaczonych dla właściwego funkcjonowania gospodarki. Stopień realizacji poszczególnych celów z punktu widzenia zarówno realizowania polityki wzrostu gospodarczego, spożycia, jak i wymiany handlowej można zobrazować w formie pięciokąta [Kołodko 1993, s. 52], w którym wierzchołki są wyskalowane w sposób umożliwiający przedstawienie lepiej kształtujących się i bardziej korzystnych dla gospodarki wskaźników za pomocą punktów bardziej oddalonych od centrum układu. Dlatego też inflacja i bezrobocie ujęte są w skali malejącej, a pozostałe zmienne w skali rosnącej.

Rysunek 2 przedstawia optymalny układ analizowanych czynników, w którym wartości zmiennych są jednocześnie wierzchołkami figury, co daje pole wyznaczonej w ten sposób figury równe całkowitemu obszarowi pięciokąta².

² Ze względu na szeroki zakres wielkości inflacji cenowej w omawianym okresie (osiągających często wartości bliskie 1000%) w odniesieniu do tej zmiennej zastosowana została skala logarytmiczna.

Oznaczenia: GDP – stopa wzrostu PKB w %, U – stopa bezrobocia w proc. siły roboczej, CPI – stopa inflacji (wskaźnik wzrostu cen konsumpcyjnych) w %, G – relacja salda budżetu do produktu krajowego brutto (PKB) w %, CA – relacja salda rachunku obrotów bieżących do PKB w %

Rys. 2. Pięciokąt stabilizacji makroekonomicznej

Źródło: [Kołodko 1993].

W sformułowanym przez Grzegorza W. Kołodkę „pięciokącie stabilizacji makroekonomicznej” całkowite pole figury wyznaczonej przez poszczególne punkty (wskaźnik PSM) określa wzór [Kołodko 1993]:

$$PSM = a + b + c + d + e, \quad (1)$$

czyli:

$$PSM = [(\Delta GDP \times U) + (U \times CPI) + (CPI \times G) + (G \times CA) + (CA \times \Delta GDP)] \times k,$$

gdzie: $k = \frac{1}{2} \sin 72^\circ$ (wielkość współczynnika k jest stała i wynosi 0,475).

Pole pięciokąta (PSM) oznacza zakres realizowania kryteriów stabilizacji makroekonomicznej. W optymalnym przypadku pole pięciokąta wynosi 1, a pole każdego z pięciu trójkątów jest równe 0,2. Im większe pole PSM, tym lepsza sytuacja ekonomiczna kraju.

4. Porównanie sytuacji makroekonomicznej w Polsce i krajach sąsiednich

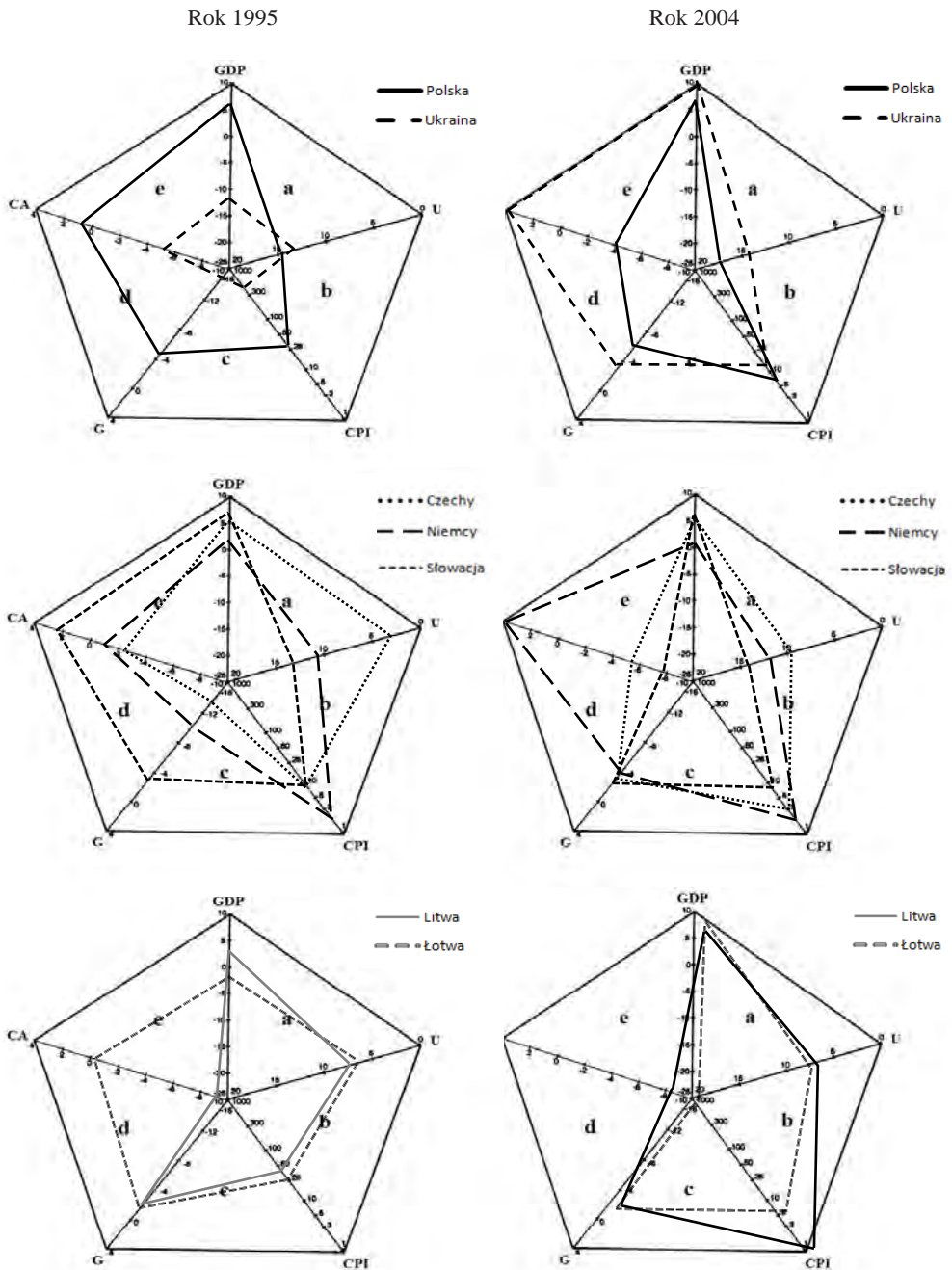
Analizę porównawczą sytuacji makroekonomicznej Polski i krajów sąsiednich przeprowadzono na podstawie pięciokąta stabilizacji makroekonomicznej oraz obliczonych wartości wskaźnika PSM.

Ze względu na ograniczone ramy publikacji na wykresach przedstawiono pięciokąty dla badanych krajów w wybranych latach okresu 1995–2010. Jako pierwszy przyjęto rok 1995 (był to pierwszy rok, dla którego uzyskano kompletne i porównywalne dane dla wszystkich analizowanych państw). Następnie wybrano rok 2004 (akcesja do Unii Europejskiej) oraz dwa ostatnie lata, tj. 2009 i 2010, najbardziej aktualne i związane z kryzysem gospodarczym.

Porównując pięciokąty dla poszczególnych państw w 1995 r., można zaobserwować duże rozbieżności w kształtowaniu się wskaźników makroekonomicznych w tych krajach. Sytuacja gospodarcza w Polsce w porównaniu z Ukrainą była o wiele bardziej korzystna, mimo to było zbyt wysokie bezrobocie i inflacja. Czechy i Niemcy w 1995 r. miały gorszą sytuację w zakresie salda budżetu (w relacji do PKB), pomimo korzystnych wartości pozostałych wskaźników. Z kolei Litwa miała najbardziej niekorzystną sytuację w zakresie salda obrotów handlowych (wartość wskaźnika ujemna i blisko centrum). Najkorzystniej pod względem przyjętych wskaźników w 1995 r. wypadły Łotwa i Słowacja, jednak na Słowacji obserwowane było zbyt wysokie bezrobocie.

W 2004 r. w większości badanych krajów pięciokąty zmieniły kształt, co oznacza widoczne zmiany wartości wskaźników makroekonomicznych. Nie oznacza to jednak, że zawsze zmiany były korzystne. Na przykład Niemcy znacznie polepszyły sytuację w zakresie salda obrotów handlowych i salda budżetu, ale stopa bezrobocia znacząco wzrosła w porównaniu z 1995 r. Pięciokąty dla Czech i Słowacji są dosyć podobne i wydłużone ku górze, co oznacza niekorzystną sytuację w zakresie obrotów handlowych (ujemne saldo obrotów bieżących) oraz wysokie bezrobocie. Litwa obniżyła znacząco inflację kosztem wzrostu bezrobocia, natomiast na Łotwie pogorszyła się równocześnie sytuacja w zakresie obrotów handlowych (ujemne i wysokie saldo rachunków bieżących). Najbardziej korzystną zmianę widać w przypadku Ukrainy. Pole pięciokąta powiększyło się znacząco (czterokrotnie). Wszystkie wskaźniki z wyjątkiem bezrobocia są na poziomie prawie optymalnym. Jednak stopa bezrobocia na Ukrainie była zbyt wysoka (około 15%). W Polsce także bezrobocie było bardzo wysokie (około 20%), natomiast pozostałe wielkości kształtowały się na dosyć dobrym poziomie.

Pięciokąty stabilizacji ekonomicznej dla roku 2009 pokazują, jak zmieniła się sytuacja badanych krajów w porównaniu z rokiem 2004 i jaki wpływ na tę sytuację miał światowy kryzys gospodarczy. Najbardziej widoczne zmiany wystąpiły na Litwie i Łotwie (kształt pięciokątów zupełnie inny niż w 2004 r.). Kraje te, mimo poprawy salda obrotów handlowych, odnotowały wysoki spadek PKB oraz duże zwiększenie bezrobocia i inflacji. W 2010 r. sytuacja w tych krajach poprawiła się częściowo (zatrzymanie spadku PKB i wzrostu inflacji), niestety bezrobocie nadal bardzo wysokie. W Polsce i pozostałych krajach ościennych skutki kryzysu nie zaznaczyły się tak mocno jak na Litwie i Łotwie, sytuacja jest bardziej stabilna. Pięciokąty stabilizacji gospodarczej dla Polski, Ukrainy, Niemiec i Czech w 2010 r. przybierają dosyć regularne kształty – podobne do pięciokątów zbudowanych dla tych krajów w 2008 r.

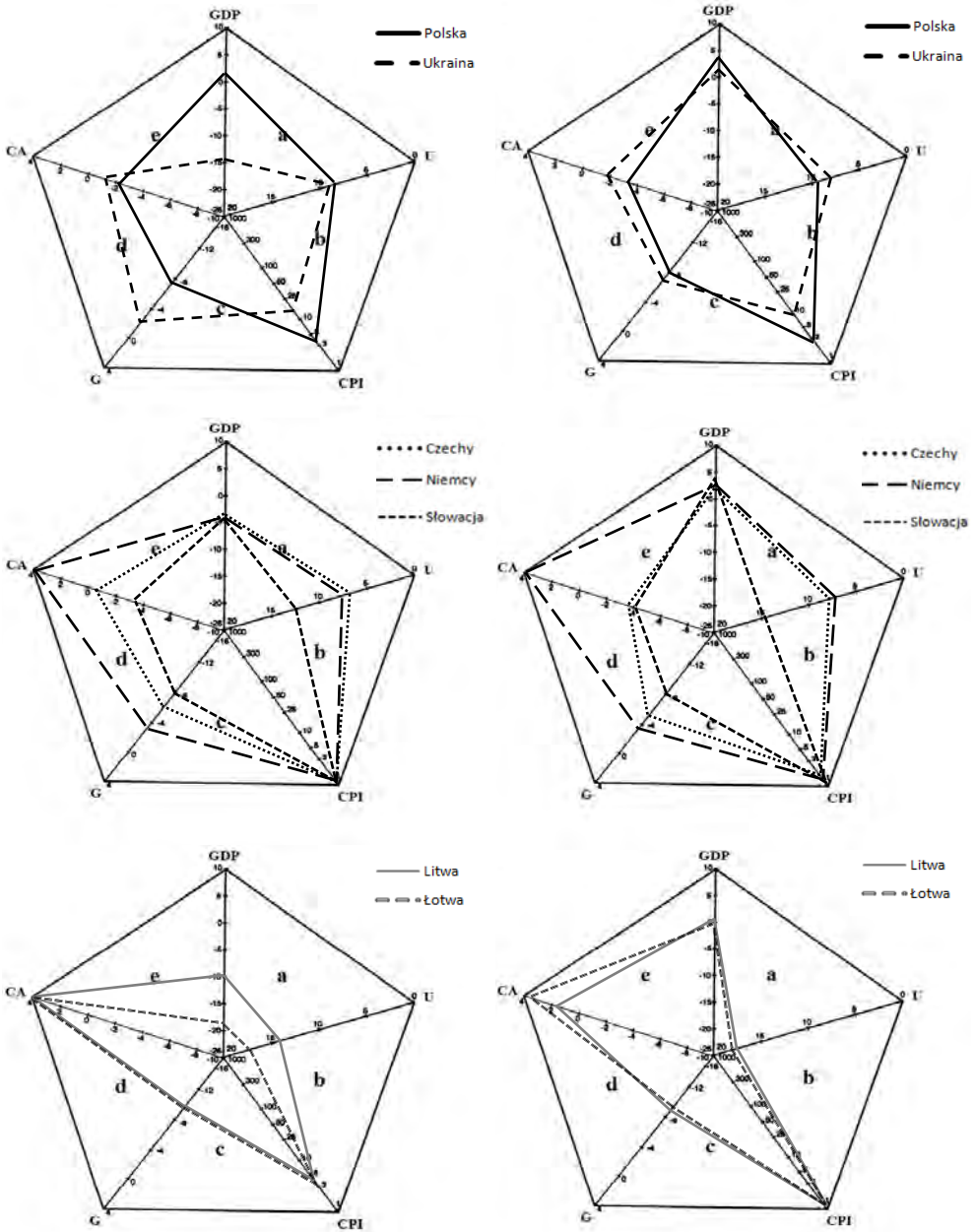

Rys. 3. Pięciokąty stabilizacji makroekonomicznej dla analizowanych krajów w latach 1995 i 2004

Źródło: opracowanie własne.

Rok 2009

Rok 2010

Rys. 4. Pięciokąty stabilizacji makroekonomicznej dla analizowanych krajów w latach 2009 i 2010

Źródło: opracowanie własne.

5. Wskaźnik stabilizacji makroekonomicznej a wzrost gospodarczy

Istota stabilizacji gospodarczej, tak jak pojęcie wzrostu gospodarczego, jest definiowana na wiele sposobów. W ujęciu szerszym stabilizacja jest określana jako stan lub proces gospodarczy charakteryzujący się niską inflacją i nieznaczną fluktuacją zatrudnienia, wykorzystaniem istniejącej mocy wytwórczych przy maksymalnie wysokim zatrudnieniu siły roboczej [Dornbusch, Fischer 1990].

W swojej pracy Grzegorz W. Kołodko [Kołodko 2007] zwraca uwagę, że możliwe jest osiągnięcie zarówno stabilizacji bez wzrostu, jak i wzrostu w zdestabilizowanym otoczeniu, jednak „makroekonomiczna stabilizacja powinna odzwierciedlać się w pięciu cechach, których istnienie powinno zagwarantować jej trwałość”. Cechy te opisywane są za pomocą makroekonomicznych wskaźników, na podstawie których wyznaczany jest wskaźnik stabilizacji gospodarczej.

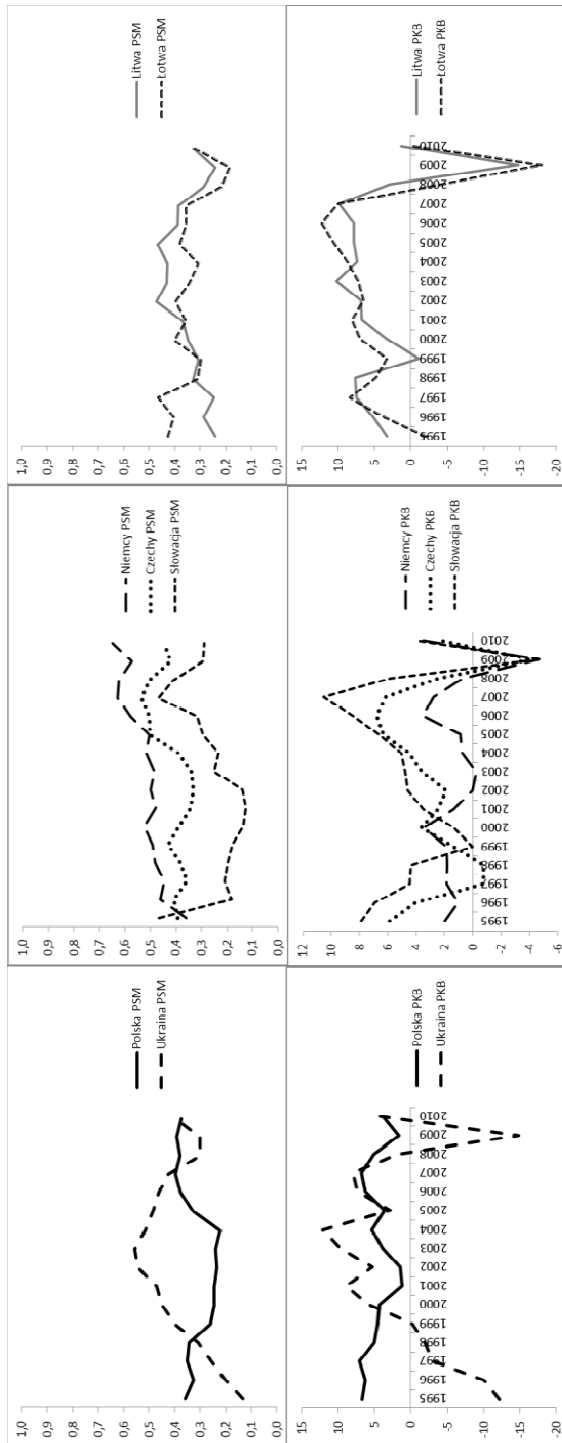
W tabeli 1 podano obliczone wartości wskaźnika PSM dla analizowanych krajów w wybranych latach okresu 1995–2010. Zmiany wskaźnika PSM oraz PKB w latach 1995–2010 przedstawia rys. 5.

Tabela 1. Wielkość wskaźnika PSM dla analizowanych krajów w wybranych latach okresu 1995–2010

Kraj	1995	2000	2004	2005	2008	2009	2010
Czechy	0,394	0,388	0,390	0,501	0,505	0,421	0,447
Litwa	0,241	0,347	0,428	0,466	0,288	0,242	0,326
Łotwa	0,425	0,400	0,308	0,380	0,217	0,185	0,319
Niemcy	0,361	0,525	0,518	0,505	0,625	0,573	0,650
Polska	0,358	0,244	0,222	0,325	0,380	0,391	0,374
Słowacja	0,467	0,138	0,234	0,294	0,410	0,295	0,289
Ukraina	0,134	0,450	0,516	0,485	0,301	0,302	0,397

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych: Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP).

Porównanie wartości wskaźnika PSM dla poszczególnych krajów oraz tendencji zmian tego wskaźnika pozwala twierdzić, że gospodarka Niemiec prawie w całym badanym okresie (począwszy od 1995 r.) ma najwyższy wskaźnik wśród analizowanych państw i wskaźnik ten utrzymuje tendencję wzrostową. W pozostałych państwach występuje pewna fluktuacja jego wartości. W Polsce wskaźnik PSM także ulegał wahaniom. Początkowo wystąpiła tendencja spadkowa, dopiero po roku 2004 obserwujemy jego systematyczny wzrost, do poziomu około 0,4 w 2009 r. W latach wcześniejszych wartość wskaźnika wahała się w przedziale 0,2–0,35. Ciekawie przedstawia się sytuacja Ukrainy – mniej więcej do połowy badanego okresu (1995–2003) wskaźnik PSM intensywnie wzrastał (od 0,13 w 1995 r. do 0,56 w 2003), po czym tendencja się odwróciła – systematyczny spadek wskaźnika do poziomu 0,3

Rys. 5. Dynamika PKB a wielkość wskaźnika PSM w analizowanych krajach w latach 1995–2010

Źródło: dane jak dla tab. 1, opracowanie własne.

w 2009 r. Rok 2010 okazał się korzystniejszy dla Ukrainy (0,397), podobnie jak dla większości badanych krajów. Największe wahania tego wskaźnika w badanych latach zaobserwowano na Litwie i Łotwie (rys. 5). Świadczy to o niestabilnej sytuacji gospodarczej tych państw.

Warto zwrócić uwagę na zmiany wskaźników PSM i PKB w analizowanym przedziale czasu w poszczególnych krajach. Tendencje zmian wskaźników PSM i PKB w poszczególnych krajach są zbliżone, przy czym wskaźnik dynamiki PKB reaguje mocniej niż wskaźnik PSM, stąd wahania PKB są większe. Szczególnie widać to wyraźnie w przypadku takich krajów, jak: Ukraina, Słowacja, Litwa czy Łotwa (rys. 5).

6. Podsumowanie i wnioski

Ocena kondycji gospodarki danego kraju za pomocą jednego wskaźnika, jakim jest dynamika PKB, jest zbyt uproszczona. Procentowy przyrost PKB nie może być jedyną podstawą oceny stabilności gospodarki oraz formułowania prognoz.

Obok zmian PKB ważnym narzędziem analizy służącym do oceny stabilności gospodarki danego kraju może być wskaźnik PSM, formułowany w oparciu o kilka podstawowych wskaźników makroekonomicznych. Wskaźnik PSM jest bardziej odporny na wstrząsy i załamania gospodarcze (np. kryzysy) niż dynamika PKB.

Przeprowadzona analiza pozwala sądzić, że Niemcy i Czechi odznaczają się wysoką stabilnością gospodarki w ostatnim dziesięcioleciu. Mniejszą stabilnością charakteryzuje się gospodarka Polski, Słowacji i Ukrainy, natomiast sytuacja Litwy i Łotwy pokazała niestabilność gospodarek w badanym okresie. Gospodarka tych państw nie była odporna na wstrząsy, dlatego skutki kryzysu w 2009 r. okazały się tu tak dotkliwe (spadek PKB o 15% na Litwie i 18% dla Łotwy).

Literatura

- Dornbusch R., Fischer S. [1990], *Macroeconomic*, McGraw-Hill Publishing Company, New York.
- Droga Polski do roku 2025. Założenia długookresowej strategii w świetle studiów Komitetu Prognoz Polskiej Akademii Nauk*, Polska Akademia Nauk, Kancelaria PAN, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, Warszawa 2005.
- Kołodko G.W. [1993], *Kwadratura pięciokąta. Od załamania gospodarczego do trwałego wzrostu*, Poltext, Warszawa.
- Kołodko G.W. [2007], *Sukces na dwie trzecie. Polska transformacja ustrojowa i lekcje na przyszłość*, WSPiZ im. Leona Koźmińskiego w Warszawie, Centrum Badawcze Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER, Warszawa.
- Misala J. [2007], *Stabilizacja makroekonomiczna w Polsce w okresie transformacji ze szczególnym uwzględnieniem deficytów bliźniaczych*, Politechnika Radomska, Radom.
- Popularna Encyklopedia Powszechna*, Oficyna Wydawnicza Fogra, Kraków 2009.
- Woźniak M.G. [2004], *Wzrost gospodarczy. Podstawy teoretyczne*, Wyd. AE w Krakowie, Kraków.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF MACROECONOMIC SITUATION IN POLAND AND NEIGHBOURING COUNTRIES IN THE 20-YEAR PERIOD OF STRUCTURAL CHANGES

Summary: The article presents the developments in Poland and its neighbours in 1990-2010. It focuses on the similarities and differences of the macroeconomic situation of these countries during their economic transition. The presentation of differences in the basic macroeconomic indicators in the analyzed period is based on “the pentagon of macroeconomic stabilization”, while the effectiveness of the economies of these countries is verified by the indicators of the macroeconomic situation (MSP). The results of the analysis indicate different GDP growth rates in these countries in spite of the similarities in their economic development. The period of recession in Poland was exceptionally short, enabling the country to resume accelerated economic growth. Ukraine, despite its long period of transformation recession, has managed to catch up with Poland and other post-communist countries, currently members of the EU.

Keywords: economic growth, pentagon of economic stabilization, indicator of macroeconomic stabilization.